

فهرست

پیشگفتار	۷
فصل ۱: انواع ضایعات دهان، فک و صورت	۹
فصل ۲: انواع Basic lesion	۱۹
فصل ۳: انواع روش های بیوپسی	۲۱
فصل ۴: اصول بیوپسی	۳۵
فصل ۵: نمونه کیس های بیوپسی	۴۷
فصل ۶: نکات خاص بیوپسی	۵۷
منابع	۶۵
واژه یاب	۶۷

کتاب حاضر شامل دو بخش معرفی ضایعات دهانی و انواع روش‌های بیوپسی (نمونه‌برداری)، مراحل انجام، وسایل مورد نیاز، کاربردها و احتیاطات لازم در به کارگیری هر روش می‌باشد. بخش اول شامل آشنایی با دسته‌بندی ضایعات دهانی، ترمینولوژی مورد نیاز برای توصیف آن‌ها، مثال‌ها و تصاویری از نمونه‌های شایع‌تر آن‌هاست. بخش دوم به شیوه‌های متنوع بیوپسی یا نمونه‌برداری از ضایعات دهانی می‌پردازد. این بخش هم‌چنین شامل معرفی شیوه‌ی برآش بیوپسی دهانی است که متد جدیدی برای نمونه‌برداری غیرتهاجمی از برخی ضایعات ناحیه‌ی دهان است. از آنجایی که رفرنس فارسی زبان مشخصی به خصوص در زمینه دندانپزشکی و دهانپزشکی در این زمینه وجود نداشت بر آن شدیم تا منبعی کامل را با بیانی ساده و روان گردآوری نماییم. بخش قابل توجهی از تصاویر و مطالب، حاصل ترجمه‌ی قسمت‌هایی از کتاب *Manual of Minor Oral Surgery for General Dentists* است که در انتها نیز به عنوان رفرنس آورده شده است و مابقی آن حاصل تالیف و گردآوری نویسندگان است. مطالعه این کتاب به متخصصین بیماری‌های دهان، فک و صورت، جراحان فک و صورت، پرودنتیست‌ها، رزیدنت‌های دندانپزشکی و دانشجویان دندانپزشکی عمومی علاقه‌مند توصیه می‌گردد و امیدواریم که این مطالب به دانش شما در زمینه مدیریت ضایعات دهانی بیافزاید. دانستن این مطالب برای دندان‌پزشکان عمومی که به کار بالینی مشغول می‌شوند بسیار مفید است چرا که تشخیص زودهنگام یا به موقع این ضایعات و مواجهه‌ی مناسب با آن‌ها از بسیاری خسارت‌های احتمالی برای بیماران و سیستم درمان در آینده جلوگیری خواهد کرد. اکثر مباحث این فصل توسط سرکار خانم دکتر نسترن صفری گردآوری و توسط اینجانب ویراستاری شده است. فصل آخر توسط سرکار خانم دکتر پگاه مسنن مظفری تدوین و ارائه شده است. تصاویر سایر فصول از آرشیو شخصی بنده و یا سایت‌های اینترنتی با دسترسی باز تامین شده است.

با آرزوی بهترین‌ها
دکتر مریم جلیلی صدرآباد

فصل ۱

انواع ضایعات دهان، فک و صورت

◆ انواع ضایعات دهان، فک و صورت

ضایعات به طور کلی به ۵ دسته شایع تقسیم می‌شوند:

- ۱- **ضایعات برجسته (اگزوفیتیک):** ضایعاتی که در صورت هر گونه رشد پاتولوژیکی ایجاد شده باشند. در نمای بالینی برجسته‌تر از بافت‌های اطراف بوده و ممکن است در بافت نرم مخاط دهان (ندول/ mass/ Swelling) و یا در داخل استخوان فک بالا یا پایین (expansion) ایجاد شوند.
- ۲- **ضایعات زخمی و تاوولی (وزیکولوبولوز):** ضایعاتی که در نمای بالینی شکل زخم (ulcerative)

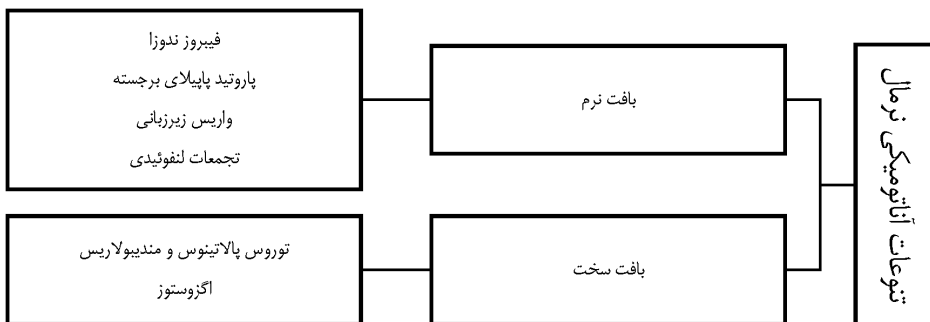

دارند یا تاول‌های برجسته که حاوی مایع شفاف با قطری کمتر از یک سانتی‌متر (وزیکول) و یا قطر بیشتر از یک سانتی‌متر (بول) بوده و یا حاوی چرک (پوستول) می‌باشند.

۳- ضایعات سفید و قرمز: ضایعاتی که به شکل پرده‌ها یا لکه‌ها یا خطوط سفید یا قرمز یا مختلط در مخاط دهان دیده می‌شوند. این ضایعات معمولاً به شکل پلاک /پاپول مشاهده می‌شوند.

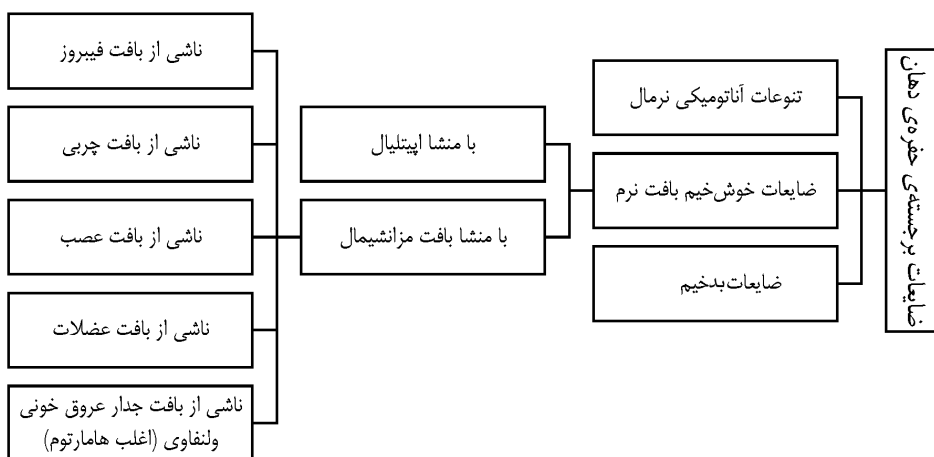
۴- ضایعات پیگمانته: ضایعاتی که هم سطح مخاط بوده اما به علت تغییر رنگ رخ داده، از بافت اطراف قابل تشخیص هستند. این ضایعات به رنگ قهوه‌ای، سیاه، ارغوانی و غیره قابل مشاهده می‌باشند. این ضایعات معمولاً به شکل ماکول /پچ و در مواردی که با خروج خون از رگ همراه باشند پتشی /پورپورا / اکیموز دیده می‌شوند.

۵- ضایعات سنترال: ضایعاتی که در داخل استخوان قرار گرفته‌اند و خود به سه دسته رادیولوگنت، رادیواپک و مختلط تقسیم می‌شوند و معمولاً بیسیک لیژن آنها در بالین expansion می‌باشد.

• نمودار تنوعات آناتومیک نرمال دهان

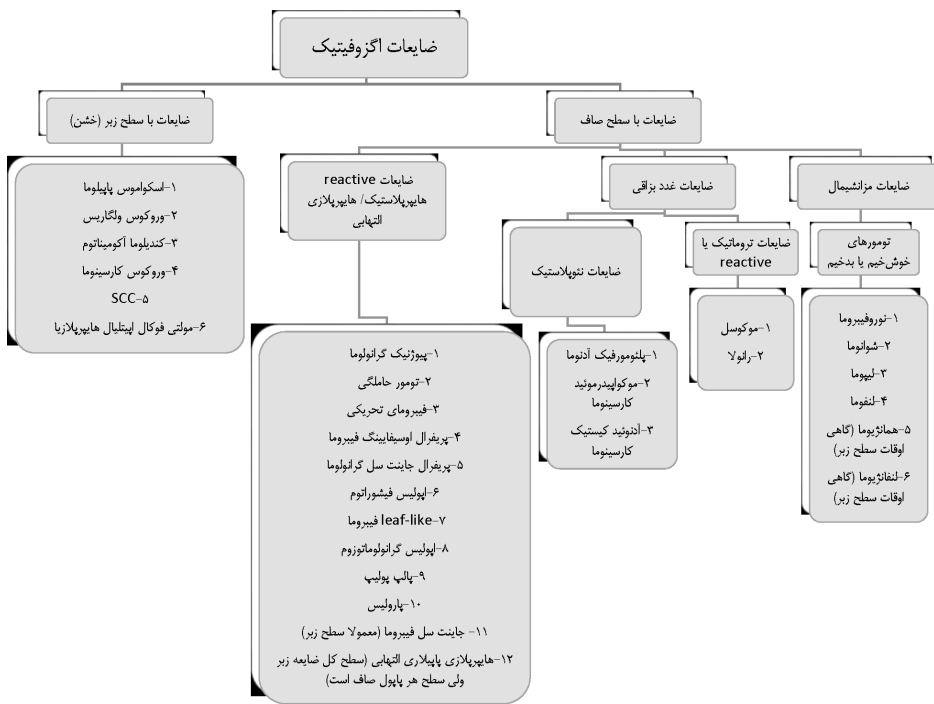
انواع زیرگروه‌های ضایعات دهان، فک و صورت

• نمودار ضایعات برجسته‌ی حفره‌ی دهان

فصل ۱ انواع ضایعات دهان، فک و صورت ۱۱

• نمودار طبقه بندی ضایعات اگزوفیتییک

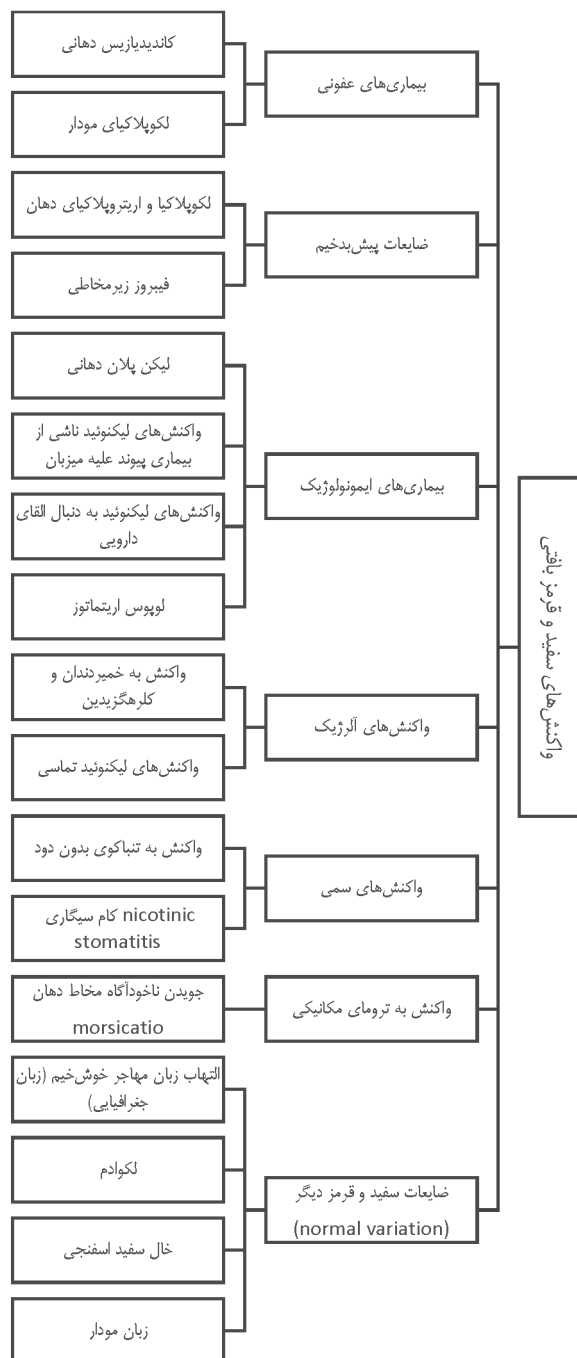

کک و مک	پیگمانتاسیون با منشا داخلی	ضایعات پیگمانته‌ی مخاط دهان
ماکول ملانوتیک دهانی آبی	پیگمانتاسیون ملانوسیتی کانونی	
ملانوآکانتومای دهانی		
خال ملانوسیتی		
ملانوم بدخیم		
پیگمانتاسیون فیزیولوژیک		
ملانوزیس ناشی از دارو		
ملانوزیس سیگاری‌ها	پیگمانتاسیون‌های چندکانونی / منتشر	
هایپرپیگمانتاسیون متعاقب التهاب		
ملاسما		
کم‌کاری قشر آدرنال		
سندرم کوشینگ		
هایپرتریوئیدیسم		
سیروز صفراوی اولیه	ملانوزیس همراه با بیماری‌های سیستمیک یا ژنتیک	
کمبود ویتامین B12		
سندرم پوتز جگرز		
پیگمانتاسیون شیرقهوه		
پیگمانتاسیون وابسته به ایدز		
پیگمانتاسیون لاژیر هانزیکر	پیگمانتاسیون ایدیوپاتیک	
ویتیلیگو	دپیگمانتاسیون	
پتشی / پورپورا		
هموکروماتوز	پیگمانتاسیون مرتبط با آهن و هموگلوبین	
آمالگام تاتو		
گرافیت تاتو		
پیگمانتاسیون ناشی از فلزات دارویی	پیگمانتاسیون با منشا خارجی	
پیگمانتاسیون ناشی از فلزات سنگین		
پیگمانتاسیون ناشی از مصرف دارو		
زبان مودار سیاه		

• نمودار طبقه‌بندی ضایعات پیگمانته

فصل ۱ انواع ضایعات دهان، فک و صورت ۱۳

• نمودار طبقه‌بندی واکنش‌های سفید و قرمز

• شکل ۲ smoker's melanosis: ماکول‌های پیگمانته روی لثه‌ی چسبنده‌ی سمت چپ مندیبل

• شکل ۱ پیگمانتاسیون فیزیولوژیک

• شکل ۴ ملانومای بدخیم: نشان‌دهنده‌ی درگیری قدام کام سخت

• شکل ۳ تتوی آمالگام

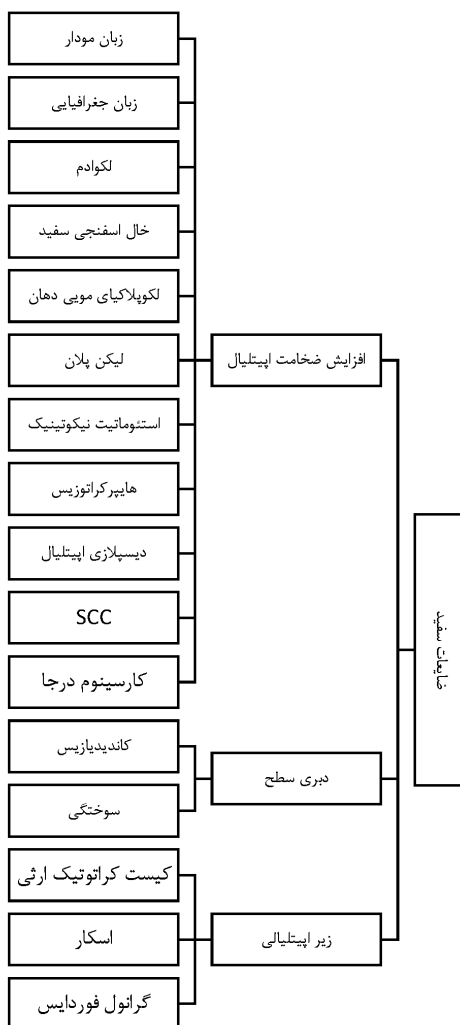

• شکل ۵ لکوام: نمای سفید منتشر روی مخاط باکال - • شکل ۶ کاندیدای سودوممبرانوس: پاپول‌های متعدد پاک شونده سفید روی کام نرم

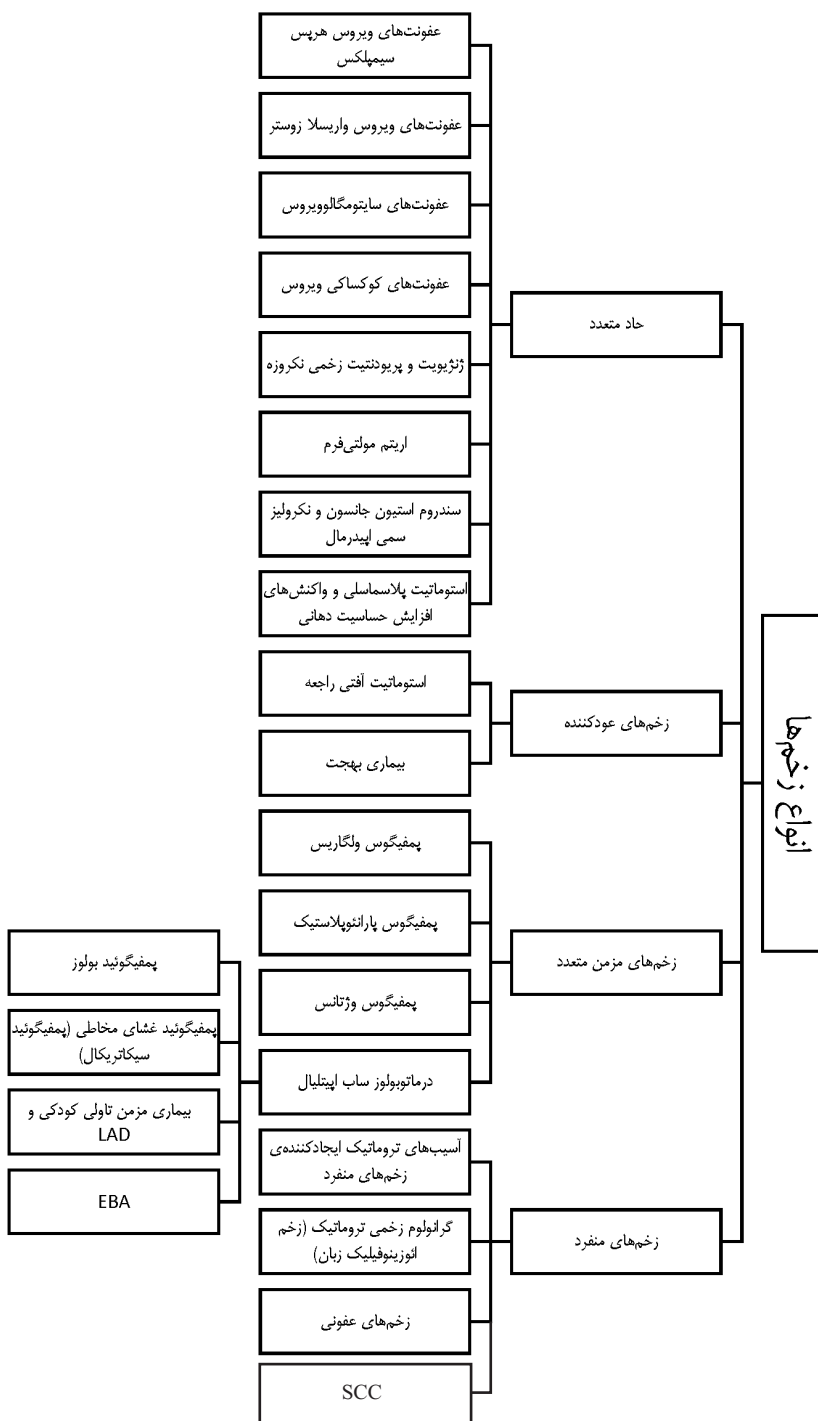

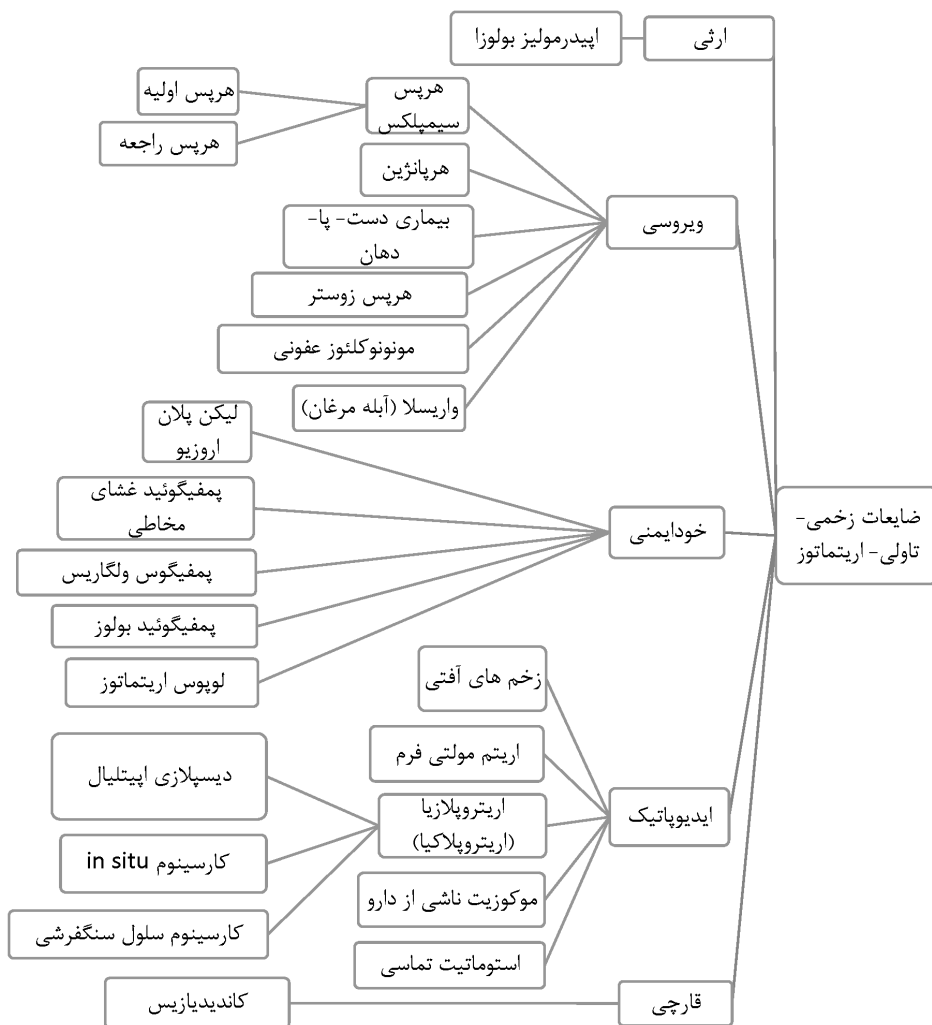
• شکل ۷ لیکن پلان دهانی: پلاک سفید رتیکولر منتشر به همراه • شکل ۸ کراتوز اصطکاکی: پلاک سفید مشخص غیر هموزن در ناحیه ریج بی دندانی سمت چپ مندیبل خطوط ویکهام در گونه راست

• نمودار طبقه‌بندی ضایعات سفید و قرمز

• نمودار طبقه‌بندی انواع زخم‌ها

• نمودار طبقه بندی ضایعات زخمی - تاوولی

• شکل ۹ سیالومتاپلازی نکروز شونده

• شکل ۱۰: زنجیواسستوماتیت هرپتیک حاد

• شکل ۱۱: پمفیگوس ولگاریس: اروژن‌های متعدد روی مخاط باکال سمت چپ

• شکل ۱۲: زخم آفت مینور که دارای حاشیه‌ی اریتماتوز در اطراف خود است